

Kalkmålningarna i Tierps kyrka

Källa: Anders Mossbergs anteckningar om Tierps kyrka.

Valv 1 (Koret)

Öster till vänster

Evangelisten Matteus. Symbol: bevingad människa, eftersom hans evangelium börjar med det mänskliga, dvs Jesu släktregister.

Öster till höger

Evangelisten Johannes. Symbol: örnen som syftar på Johan nesprologens upphöjelse. Johannes börjar sitt evangelium ovanifrån genom att tala om att Ordet som var Gud. Örnen kunde flyga högre än någon annan fågel. (i många kyrkor vilar predikstolens bokbräda på en örnf figur, symbol för Ordet och evangelisterna)

Väster till vänster

Evangelisten Markus. Symbol: lejonet. Hans evangelium börjar med Johannes döparen "rösten som ropar i öknen" där lejonets röst hörs vida omkring

Väster till höger

Evangelisten Lukas. Symbol: bevingad oxe. Hans evangelium börjar med Sakarias offer i Jerusalem och oxen är offerdjuret.

Söder till vänster

Kyrkofadern Ambrosius, biskop i Milano. Levde 340 -397. Han var en imponerande personlighet och hans predikningar väckte stor uppmärksamhet.

Söder till höger

Kyrkofaderns Augustinus, biskop i Hippo, Afrika, död år 430. Teologernas skyddshelgon. Hans symboler är hjärta och pilar.

Norr till vänster

Kyrkofadern Gregorius, kallad Den store. Påve år 590 -604. skyddspatron för kyrkosångare (Gregorianska sången) och lärare. Här sitter han och skriver. På huvudet bär han den påvliga tiaran med 3 kronringar.

Norr till höger

Kyrkofadern Hieronymus, kallad Den helige. Levde 340 – 420. Levde som munk i Betlehem och grundade ett kloster. Översatte Bibeln från hebreiska till latin "Vulgata". Avbildas ofta med ett lejon. En kväll kom nämligen ett haltande lejon in till honom och visade sin skadade tass. Han drog ut törntaggen ur djurets fot och förband såret. Lejonet stannade kvar som husdjur i klostret.

Norra väggen

Enhörningsjakten med ängeln Gabriel som jägare och tre hundar. Enligt legenden kunde fabeljuret enhörningen endast fångas eller tämjas av en jungfru. Den står som symbol för Kristus som föddes av jungfru Maria. De tre hundarna symboliserar de tre främsta dygderna Tron, Hoppet och Kärleken

Apostlar och profeter, 5 stående figurer (skadade)

Södra väggen till vänster

Jungfru Maria efter döden fördd av 6 änglar till Kristus i himlen.

Södra väggen till höger

Förbön. Maria träder fram inför Kristus som smärtoman på sarkofagen. Hon håller en naken figur (själen) vid armen. Bakom denna en djävul. Kristus visar sitt sidosår.

Apostlar och profeter, 16 stycken stående i helfigur, några utplånade. Nedtill fris med grotesker i rundlar.

Östra väggen

De dekorativa målningarna gjordes vid restaureringen 1915, när målningarna tog fram efter överkalkningen 1770.

Bågen och pelarna mellan valv 1 och 2

Södra sidan bilden

Aposteln Paulus med symbolen svärdet. Han avrättades med svärd. Kan även vara sinnebildens Andens svärd.

Södra sidan nederst

Groteskfris

Norra sidan bilden

Profeten Jeremias, med språkband, en av de 4 stora profeterna.

Norra sidan nederst

Groteskfris

Valv 2

Öster

Änglar med musikinstrument, luta och harpa

Söder till vänster

Sankta Katarina av Alexandria. Symboler sönderbrutet hjul och svärd, dödsvapnet är hennes attribut.

Hon var enda barn till Egyptens konung Kostus. Hon försökte omvända kejsar Maxentius och dömdes då till disputation med femtio filosofer, vilka hon övertygade, så att de själva lät döpa sig och blev martyrer. Kejsar Maxentius avsåg då att tortera Katarina att skäras sönder av 4 hjul besatta med knivar och vassa spikar. En ängel förhindrade detta genom att slå sönder hjulen. Katarina blev då halshuggen år 306. Hon kan också ha en ring, ty hon förmäldes med Kristus.

Hon bars av änglar till berget Sinai där hon fick sin grav.

Söder till höger

Sankta Margareta med korsstav och drake vilken hon besegrade med korsets tecken. Hon var dotter till en avgudapräst i Antiokia. Hon fängslades för sin tros skull. Det var i fängelset hon besegrade en fruktansvärd drake som hotade att sluka henne. Enligt legenden blev hon verkligen uppslukad av draken, men korset hon hade i handen växte till ett stort träd som sprängde draken s buk. Hon bär krona för att hon tillhör huvudjungfrurna. Andra attribut är duva, fackla eller kam. Hon led martyrdöden och Gud lovade henne i hennes dödsstund att inget barn skulle födas lamt, blint eller stumt om föddes i ett hus som var helgat åt hennes minne. Därför är hon barnaföderskornas skyddshelgon och firas den 20 juli.

Väster

Änglar med musikinstrument, giga och ett ensträngat stråkinstrument, så kallat marintrumpet.

Norr till vänster

Sankta Gertrud med kyrkomodell syftande på hennes iver att bygga kyrkor. Hon grundade ett kloster och bad varje dag 66 Ave Maria, ett för varje av Marias levnadsår. Gertrud levde på 600-talet.

Norr till höger

Sankta Barbara med ett torn i famnen. Hon var dotter till en rik och förman man och hölls av honom fången i ett torn för att skyddas mot skadliga

inflytelser. Hon kom dock i kontakt med kristendomen och lät i hemlighet döpa sig. I sitt raseri över detta lät fadern halshugga henne, men i samma ögonblick dödades han själv av en blixtnedslag från himlen. Barbara anropas som beskyddarinna mot faran för blixtnedslag och eftersom man brukar ringa i kyrkklockorna vid svåra åskväder blev hon kyrkklockornas skyddshelgon.

Norra väggen

Jesse rot, Kristi stamträd. Mycket fragmentiskt.

Södra väggen överst till vänster

Korsnedtagningen

Södra väggen överst till höger

Kristi gravläggning

Bakom kororgeln

Ängel med utbredda vingar som förefaller leda en man och en kvinna ut ur en port, troligen himmelrikets.

Till höger om porten.

Mässa för själarna i skärselden. En präst läser mässan och från oblaten i hans händer utgår strålar till altarkrucifixet, himlen och hop bedjande människor i skärselden.

Bågen mellan valv 2 och 3

Södra sidan

Sankt Benedictus hållande kedja med bultlås. Text med namnet.

Valv 3

Södra väggen

Den rike ynglingen i livsträdet, vars stam avsågas av döden. Fragment av en ängel som tar honom i armen.

Valv 4

Norra väggen

Törnekröningen, fragment

Allra högst upp

En man med blåsbälg från vilken ett rankverk utgår

Över till vänster

Kristi uppståndelse

Över till höger

Kristus i limbus, dvs. i katolsk teologi en del av dödsriket där själar vistas som utan personlig skuld utestängts från himlen, t.ex. odöpta barns själar.

Underst till vänster

Sankt Erasmus. Han var biskop i Antiokia och dog 303. Han är sjömännens skyddspatron, därför att han predikade under ett åskväder medan himlen rakt över just honom var klar. Hans attribut är vindspel med ankartåg. Enligt legenden blev han levande kokt i olja i en trefotad gryta. En sittande man sköter elden med blåsbälg. Konungen och hans rådgivare är klädda i dyrbara kläder. Knektar med långa gaffelkäppar håller ner Erasmus i grytan

Underst till höger

Enligt en annan legend vindas Erasmus tarmar upp på ett vindspel. Knektarna är klädda i medeltidens hosor. Genom att hosorna är nedhasade i bak, visar de sitt allra största förakt. (I Tolfte kyrkas målningar driver man in sylar under hans naglar).

Valv 5

Södra väggen, överst till vänster

Stående helgon, fragment

Södra väggen överst till höger

Sankta Helena med kors. Hon var mor till kejsar Konstantin den store och levde 255 -330. Legenden berättar att hon funnit de vise männens grav. Kropparna fördes till Kölns domkyrka där deras skrin nu förvaras. I Palestina fann hon alla de tre nedgrävda Golgatakorsen den 14 sept. 320 och även spikarna som "skina som guld i mulen". Hon gav dem till sin son kejsaren som använde två av dem till betsel åt sin stridshäst och två lät han smida fast på sin hjälm. Helena utmärkte sig för sin välgörenhet och nit att bygga kyrkor. Hon grundade domen i Xanten och Sankt Gerinskykran i Köln.

Södra väggen nere till vänster

Helgon, fragment

Södra väggen nere till höger

Helig biskop, fragment

Valv 6

Öster

Änglar med musikinstrument, rebec och klavikord. Klavikord var ett slags föregångare till cembalo och denna bild anses vara en av världens äldsta avbildningar av en klavikord. Den uppkom sannolikt på 1200-talet, men på grund av sin tonsvaghet kom det ur bruk på 1700-talet och ersattes av den tonstarkare cembalon. Det var ett av Bachs älsklingsinstrument som han spelade i sitt hem. Till skillnad mot pianot går det att vibrera på strängarna.

Söder till vänster

Sankta Dorotea som bär en korg med rosor och frukter. Hon halshuggs, under den diocletianska förföljelsen 303 -305. När hon skulle avrättas sade en viss Theofilus hånfullt att hon ju kunde sända honom en korg med rosor och äpplen från det paradiset hon talat så mycket om. När hon böjt knä för att ta emot det dödande hugget visade sig Jesusbarnet i purpurmantel och med stjärnor i håret, bärande en korg med rosor och äpplen, fast det var mitt i vintern. Dorotea bad honom ge korgen till Theofilus, som då lät döpa sig och blev senare själv martyr.

Söder till höger

Sankta Apollonia med attributet en stor tång. Hon var från Alexandria och led martyrdöden 248 eller 249. Enligt legenden slog bödlarna ut tänderna eller drog ut dem tång och hotade att bränna henne på bål om hon inte avsvor sig sin kristna tro. Hon bad då att man skulle lossa hennes bojor ett ögonblick och när man gjorde detta sprang hon själv in i bålet och led en kvalfylld död. Apollonia är tandläkarnas skyddshelgon.

Väster

Änglar med musikinstrument, luta och orgelharmonium

Norr till vänster

Maria Magdalena eller Maria från Magdala. Den medeltida helgonlegenden vet bara om en Maria vid Jungfru Marias sida. Senare har hon sammanställts med synderskan i fariséen Simons hus, som smorde Jesus med dyrbar äkta nardusolja. Avbildas med ett smörjelsekärl.

Norr till höger

Sankta Ursula, levde på 300-talet. Var engelsk kungadotter. På återresa från en pilgrimsresa till Rom kom hon jämte 11000 andra jungfrur seglande till Köls, där hon vägrade att bli hunnerkungens Guans hustru. Som straff för sin vägran blev Ursula och hennes följslagare genomborrade av hunnernas pilar. Men de jagades på flykt av 11000 änglar. Pilen syftar på hennes martyrdöd.

Södra väggen

Sankt Görän. Endast huvudet och prinsessan bevarade

Västra väggen

Fragment av Yttersta domen, målningar av Kristus. På trappmuren fragment med bla Kristus. Möjligen föreställande de sju barmhärtighetsverken, att begrava döda.

Kalkmålningarna i Tierps kyrka tillkom ca 1470. De kalkades över 1770 och togs fram igen 1915.

Namnet på mästaren är inte känt, men han kallades Tierpsmästaren och fick många lärjungar. De har fått ge namn åt en av senmedeltidens mest omfattande målarskolor den så kallade Tierpsskolan.

En typisk detalj för Tierpsskolan är kedjemotivet och liljestänglarna som utgår från det. En annan detalj är fågelmotivet med omgivande rankverk. Dessa fåglar är målade med schablon, alla är exakt lika stora.

Målaren strävade efter att underordna målningarna arkitekturen. Detta är särskilt framträdande i valvets målningar och ger interiören en enhetlighet. Även som figurmålare var den konstnär som stod för dekorationen av Tierps kyrka framstående. Exempel på detta är exempelvis korvalvets karaktärsfulla bilder av kyrkofäderna.

Utsmyckningen i de övriga valven består till stor del av växtornamentik och figurer, framförallt helgon och änglar. Berättande motiv är koncentrerade till väggarna.

Södra väggen: Kristi gravläggning.

Foto: Ashley Jansson

Svenska kyrkan
TIERP-SÖDERFORS FÖRSAMLING

